

AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (kibővített nyolcadik tanács)

2009. június 11.*

A T-301/02. sz. ügyben,

az **AEM SpA** (székhelye: Milánó [Olaszország], képviselik: A. Giardina, C. Croff, A. Santa Maria és G. Pizzonia ügyvédek)

felperesnek,

támogatja:

az **ASM Brescia SpA** (Brescia [Olaszország], képviselik: G. Caia, V. Salvadori, N. Pisani és F. Capelli ügyvédek)

beavatkozó,

* Az eljárás nyelve: olasz.

az **Európai Közösségek Bizottsága** (képviseli: V. Di Bucci, meghatalmazotti minőségben)

alperes ellen

az Olaszország által többségi köztulajdonban lévő, közszolgáltatásokat nyújtó vállalkozások számára adómentességek és kedvezményes kölcsönök formájában nyújtott állami támogatásról szóló, 2002. június 5-i 2003/193/EK bizottsági határozat (HL 2003. L 77., 21. o.) 2. és 3. cikkének megsemmisítése iránti kérelme tárgyában,

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK
ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁGA (kibővített nyolcadik tanács),

tagjai: M. E. Martins Ribeiro elnök, D. Šváby, S. Papasavvas, N. Wahl (előadó)
és A. Dittrich bírák,

hivatalvezető: J. Palacio González főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2008. április 16-i tárgyalásra,

meghozta a következő

Ítéletet

A jogvita előzményei

- ¹ A felperes, az AEM SpA, Milánó (Olaszország) helyi önkormányzatának 51%-os tulajdonában lévő, tőzsdén jegyzett részvénytársaság. 1996-ban hozták létre az ugyanilyen nevű önkormányzati vállalkozás átalakításával. A felperes többek között Milánó város területén elsősorban villamosenergia-elosztást, valamint földgáz- és hőenergia-elosztást és -értékesítést végez.

A nemzeti jogi háttérrel

- ² A legge n° 142 ordinamento delle autonomie locali (a helyi önkormányzatok szervezetéről szóló, 1990. június 8-i 142. törvény, a GURI 1990. június 12-i 135. száma, a továbbiakban: 142/90 törvény) Olaszországban, különösen a víz-, gáz- és villamosenergia-elosztási, valamint a szállítási ágazatban elrendelte a helyi önkormányzatok rendelkezésére álló, a szervezetet érintő jogi lehetőségek reformját. Az említett törvény módosított 22. cikke lehetővé tette, hogy a helyi önkormányzatok közszolgáltatások nyújtása érdekében különböző jogi formában társaságokat hozzanak létre. E jogi formák között szerepel a kereskedelmi társaságok vagy a többségi köztulajdonban lévő korlátozott felelősségű társaságok (a továbbiakban: 142/90 törvény szerinti társaságok) létrehozása is. A felperes a 142/90 törvény szerinti társaság.

- 3 Ezzel összefüggésben a legge n° 488 di conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 1° luglio 1986, n° 318, recante provvedimenti urgenti per la finanza locale (a helyi pénzügyek érdekében sürgős intézkedések bevezetéséről szóló, 1986. július 1-jei 318. törvényrendelet módosításokkal történő törvénnyé alakításáról szóló, 1986. augusztus 9-i 488. törvény, a GURI 1986. augusztus 18-i 190. száma) 9a. cikke értelmében a Cassa Depositi e Prestiti (a továbbiakban: CDDPP) 1994 és 1998 között különleges kamatozású kölcsönöket nyújtott a 142/90 törvény szerinti, közszolgáltatásokat nyújtó társaságoknak (a továbbiakban: a CDDPP kölcsönei).
- 4 Továbbá a legge n° 549 (su) misure di razionalizzazione della finanza pubblica (a közpénzügyek racionalizálását célzó intézkedésekről szóló, 1995. december 28-i 549. törvény, a GURI 1995. december 29-i 302. számának rendes melléklete, a továbbiakban: 549/95 törvény) 3. cikke 69. és 70. bekezdésének, valamint a decreto-legge n° 331 (su) armonizzazione delle disposizioni in materia di imposte sugli oli minerali, sull'alcole, sulle bevande alcoliche, sui tabacchi lavorati e in materia di IVA con quelle recate da direttive CEE e modificazioni conseguenti a detta armonizzazione, nonché disposizioni concernenti la disciplina dei centri autorizzati di assistenza fiscale, le procedure dei rimborsi di imposta, l'esclusione dall'ILOR dei redditi di impresa fino all'ammontare corrispondente al contributo diretto lavorativo, l'istituzione per il 1993 di un'imposta erariale straordinaria su taluni beni ed altre disposizioni tributarie ([különböző tárgykörökre vonatkozó] adórendelkezések harmonizálásáról szóló, 1993. augusztus 30-i 331. törvényrendelet, a GURI 1993. augusztus 30-i 203. száma, a továbbiakban: 331/93 törvényrendelet) együttesen értelmezett rendelkezései értelmében a következő intézkedéseket vezették be a 142/90 törvény szerinti társaságok javára:
- a különleges vállalkozások és önkormányzati vállalkozások 142/90 törvény szerinti társaságokká történő átalakítása során megvalósított eszközátruházásokat terhelő valamennyi adó alóli mentesség (a továbbiakban: átruházásokat terhelő adók alóli mentesség);
 - a társasági adó – azaz a jogi személyek nyereségét terhelő adó és a helyi jövedelemadó – alóli teljes mentesség három éven keresztül, és legkésőbb az 1999-es pénzügyi évig (a továbbiakban: társasági adó alóli hároméves mentesség).

Közigazgatási eljárás

- 5 Az említett intézkedésekre vonatkozó panaszt követően a Bizottság az 1997. május 12-i, június 16-i és november 21-i levelében e tekintetben tájékoztatást kért az olasz hatóságoktól.
- 6 1997. december 17-i levelükben az olasz hatóságok részben megadták a kért tájékoztatást. Az olasz hatóságok kérésére egyébként 1998. január 19-én találkozót is tartottak.
- 7 1999. május 17-i levelében a Bizottság értesítette az olasz hatóságokat az EK 88. cikk (2) bekezdése szerinti eljárás megindítására vonatkozó határozatáról. E határozatot közzétették az *Európai Közösségek Hivatalos Lapjában* (HL C 220., 14. o.).
- 8 A Bizottság, miután észrevételeket kapott az érdekelt harmadik személyektől és az olasz hatóságoktól, az utóbbiaktól többször is kiegészítő tájékoztatást kért. Egyrészt a Bizottság, másrészt az olasz hatóságok, valamint a beavatkozó érdekelt harmadik személyek közötti találkozókra is sor került.
- 9 A 142/90 törvény szerinti bizonyos társaságok, úgymint a felperes, valamint az ACEA SpA és az Azienda Mediterranea Gas e Acqua SpA (AMGA), amelyek egyébként a jelen ügy tárgyát képező határozat ellen megsemmisítés iránti keresetet nyújtottak be (T-297/02. és T-300/02. sz. ügyek), különösen arra hivatkoztak, hogy a kérdéses három intézkedéstípus nem jelent állami támogatást.

- 10 Az olasz hatóságok és a Confederazione Nazionale dei Servizi (Confservizi), többek között a 142/90 törvény szerinti társaságokat és olaszországi különleges önkormányzati vállalkozásokat tömörítő szövetség, lényegében csatlakoztak ezen állásponthoz.
- 11 A Bundesverband der deutschen Industrie eV (BDI), a német gyáriparosok országos szövetsége ezzel szemben úgy vélte, hogy a kérdéses intézkedések nemcsak Olaszországban, hanem Németországban is versenytorzításokat okozhatnak.
- 12 Ugyanígy a Gas-it, a gázelosztó ágazat magán gazdasági szereplőinek olasz társulása, kijelentette, hogy a kérdéses intézkedések, különösen a társasági adó alóli hároméves mentesség, állami támogatásokat jelentenek.
- 13 2002. június 5-én a Bizottság elfogadta a 142/90 törvény szerinti társaságok számára adómentességek és kedvezményes kölcsönök formájában Olaszország által nyújtott állami támogatásról szóló 2003/193/EK határozatot (HL 2003. L 77., 21. o., a továbbiakban: megtámadott határozat).

Megtámadott határozat

- 14 A Bizottság mindenekelőtt hangsúlyozza, hogy vizsgálata csak a kérdéses intézkedésekkel bevezetett általános hatályú támogatási programokra terjed ki, a különböző vállalkozásoknak nyújtott egyedi támogatásokra nem, úgyhogy a megtámadott határozatban foglalt vizsgálata általános és elvont. E tekintetben kijelenti, hogy az Olasz Köztársaság „nem nyújtott egyedi adókedvezményeket, és nem jelentett be [neki] [...] semmilyen egyedi támogatási esetet az értékeléséhez szükséges valamennyi információ vele való közlésekor”. A Bizottság megjegyzi, hogy következőképpen úgy véli, köteles elvégezni a kérdéses programok általános és elvont vizsgálatát mind minősítésük, mind pedig a közös piaccal való összeegyeztethetőségük tekintetében (a megtámadott határozat (42)–(45) preambulumbeközdése).

- 15 A Bizottság szerint a CDDPP kölcsönei és a társasági adó alóli hároméves mentesség (a továbbiakban együtt: kérdéses intézkedések) állami támogatást jelentenek. A 142/90 törvény szerinti társaságok számára állami forrásokból ilyen előnyök nyújtása ugyanis megerősíti azok versenyhelyzetét az ugyanezen szolgáltatásokat nyújtani kívánó összes többi vállalkozáshoz képest (a megtámadott határozat (48)–(75) preambulumbekzdése). A kérdéses intézkedések a közös piaccal összeegyeztethetetlenek, mivel nem felelnek meg sem az EK 87. cikk (2) és (3) bekezdésében foglalt feltételeknek, sem pedig az EK 86. cikk (2) bekezdésében foglalt feltételeknek, továbbá sértik az EK 43. cikket (a megtámadott határozat (94)–(122) preambulumbekzdése).
- 16 A Bizottság szerint az átruházásokat terhelő adók alóli mentesség azonban nem jelent az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatást, mivel ezen adók valamely új gazdasági jogalany létrehozásakor vagy különböző gazdasági jogalanyok közötti eszközátruházáskor fizetendő. Márpedig egyrésről az önkormányzati vállalkozások, másrésről pedig a 142/90 törvény szerinti társaságok lényegében ugyanazon gazdasági jogalanyt testesítik meg. Ennélfogva az említett adók alóli mentességüket igazolja a rendszer természete és szerkezete (a megtámadott határozat (76)–(81) preambulumbekzdése).
- 17 A megtámadott határozat rendelkező része a következőképpen szól:

„1. cikk

Az átruházásokat terhelő adók alóli mentesség [...] nem jelent az [EK] 87. cikk (1) bekezdése értelmében vett támogatást.

2. cikk

A társasági adó alóli hároméves mentesség [...] és [a CDDPP] [...] kölcsöneiből eredő előnyök az [EK] 87. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatást jelentenek.

E támogatások a közös piaccal nem egyeztethetők össze.

3. cikk

Olaszország minden szükséges intézkedést megtesz annak érdekében, hogy a kedvezményezett a 2. cikkben említett, számára jogellenesen nyújtott támogatást visszatérítse.

A támogatás visszatéríttetése a nemzeti eljárások szerint haladéktalanul megtörténik, amennyiben ezek lehetővé teszik a [megtámadott] határozat hatékony és azonnali végrehajtását.

A visszatéríttetendő támogatás azon időponttól kezdődően tartalmazza a kamatokat, amikor a kedvezményezett a jogellenes támogatást megkapta, annak tényleges visszatérítése időpontjáig. E kamatok kiszámítása a regionális támogatások támogatási egyenértékének kiszámításához alkalmazott irányadó kamatláb alapján történik.

[...]"

Az eljárás és a felek kérelmei

- 18 Az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 2002. szeptember 30-án benyújtott keresetlevelével a felperes előterjesztette a jelen keresetet.
- 19 Az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 2003. január 2-án benyújtott beadványában az ASM Brescia SpA kérelmezte, hogy a jelen eljárásban beavatkozóként részt vehessen a felperes kérelmeinek támogatása végett. 2003. május 12-i végzésével az Elsőfokú Bíróság kibővített ötödik tanácsának (korábbi összetétel) elnöke megengedte e beavatkozást. A beavatkozó a megadott határidőn belül benyújtotta beadványát, a többi fél pedig benyújtotta az arra vonatkozó észrevételeit.
- 20 Az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 2003. január 6-án benyújtott külön beadványában a Bizottság az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzata 114. cikkének 1. §-a alapján elfogadhatatlansági kifogást emelt.
- 21 2003. február 27-én a felperes megtette az elfogadhatatlansági kifogásra vonatkozó észrevételeit.
- 22 2002. augusztus 8-án a megtámadott határozat ellen az Olasz Köztársaság is megsemmisítés iránti keresetet nyújtott be a Bírósághoz, amely keresetet a C-290/02 szám alatt vették nyilvántartásba. A Bíróság megállapította, hogy e kereset, valamint a T-292/02., T-297/02., T-300/02., T-301/02. és a T-309/02. sz. ügyekben benyújtott keresetek tárgya ugyanaz, azaz a megtámadott határozat megsemmisítése, és hogy ezek kapcsolódó ügyek, mivel az ezen egyes ügyekben előterjesztett jogalapok igen nagy

részen fedik egymást. 2003. június 10-i végzésével a Bíróság a C-290/02. sz. ügyben az alapokmánya 54. cikkének harmadik bekezdése értelmében felfüggesztette az eljárást az Elsőfokú Bíróság T-292/02., T-297/02., T-300/02., T-301/02. és T-309/02. sz. ügyekben hozott, eljárást befejező határozatának kihirdetéséig.

- 23 2004. június 8-i végzésével a Bíróság úgy határozott, hogy a C-290/02. sz. ügyet az Elsőfokú Bíróság elé utalja, amely a Bíróság alapokmányáról szóló jegyzőkönyv 51. és 54. cikkének módosításáról szóló, 2004. április 26-i 2004/407/EK, Euratom tanácsi határozat (HL L 132., 5. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 5. kötet, 85. o.) 2. cikkében foglalt rendelkezések értelmében hatáskört kapott a tagállamok által a Bizottság ellen benyújtott keresetek elbírálására. Ezen ügyet az Elsőfokú Bíróság Hivatalánál a T-222/04 szám alatt vették nyilvántartásba.
- 24 2004. augusztus 5-i végzésével az Elsőfokú Bíróság úgy határozott, hogy a Bizottság által emelt elfogadhatatlansági kifogásról az eljárást befejező határozatban fog dönteni.
- 25 Az előadó bíró jelentése alapján az Elsőfokú Bíróság (kibővített nyolcadik tanács) a szóbeli szakasz megnyitásáról határozott, és az eljárási szabályzat 64. cikke szerinti pervezető intézkedések keretében írásban kérdéseket tett fel a feleknek, amelyekre azok az előírt határidőn belül válaszoltak.
- 26 Az Elsőfokú Bíróság kibővített nyolcadik tanácsának elnöke 2008. március 13-i végzésével az eljárási szabályzat 50. cikkének megfelelően a T-292/02., T-297/02., T-300/02., T-301/02., T-309/02., T-189/03. és a T-222/04. sz. ügyeket a szóbeli szakasz lefolytatása céljából egyesítette.
- 27 A felek előadásait és az Elsőfokú Bíróság által feltett kérdésekre adott válaszait a 2008. április 16-án tartott tárgyaláson hallgatták meg.

28 A beavatkozó által támogatott felperes azt kéri, hogy az Elsőfokú Bíróság:

- a keresetet nyilvánítsa elfogadhatónak;
- semmisítse meg a megtámadott határozat 2. cikkét, amelyben a Bizottság a társasági adó alóli hároméves mentességet a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánította;
- semmisítse meg a megtámadott határozat 3. cikkét annyiban, amennyiben az az Olasz Köztársaságot a társasági adó alóli hároméves mentesség címén nyújtott támogatások visszatéríttetésére kötelezi;
- a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

29 A Bizottság azt kéri, hogy az Elsőfokú Bíróság:

- a keresetet mint elfogadhatatlant utasítsa el;
- a keresetet mint megalapozatlant utasítsa el;

- a felperest és a beavatkozót kötelezze a költségek viselésére.

Az elfogadhatóságról

A felek érvei

- 30 A Bizottság vitatja a felperes keresetösségi jogát. A megtámadott határozat az EK 230. cikk negyedik bekezdése értelmében nem érinti személyében a felperest.
- 31 A Bizottság lényegében úgy érvel, hogy a megtámadott határozatot általános hatályú jogi aktusnak kell minősíteni, mivel támogatási programra vonatkozik, tehát egy általános kritérium – úgymint valamely vállalkozási kategóriába tartozás – alapján meghatározott vállalkozások meghatározatlan és meghatározhatatlan számát érinti. Szerinte valamely jogi aktus nem veszíti el általános hatályát, és ezáltal normatív jellegét azért, mert egy meghatározott pillanatban a hatálya alá tartozó jogalanyok száma, sőt kiléte is többé-kevésbé pontosan meghatározható, amennyiben nem vitatott, hogy az alkalmazás azon objektív jogi vagy ténybeli helyzet alapján történik, amely a jogi aktusban annak célkitűzésével összefüggésben meghatározásra került.
- 32 A Bizottság szerint ahhoz, hogy magánszemélyt valamely általános hatályú jogi aktus személyében érintsen, e jogi aktusnak sértenie kell e személy konkrét jogait, vagy a jogi aktust meghozó intézménynek figyelembe kell vennie e jogi aktusnak az említett magánszemély helyzetére kiható következményeit. A Bizottság azonban úgy véli, hogy a jelen ügyben nem erről van szó. A megtámadott határozat ugyanis a kérdéses intézkedések által kedvezményezett valamennyi vállalkozás helyzetére kihatással volt. Következésképpen nem áll fenn bizonyos olyan vállalkozások konkrét jogainak megsértése, amelyek különböznének a kérdéses intézkedések által kedvezményezett összes többi vállalkozástól. Továbbá a megtámadott határozat elfogadásakor a Bizottságnak nem kellett figyelembe vennie, és nem is tudta figyelembe venni a határozatának

valamely konkrét vállalkozás helyzetére kiható következményeit. Sem az összeegyeztethetlenségnek a megtámadott határozatban foglalt megállapítása, sem a visszatérítetés elrendelése nem utal egyedi kedvezményezettek helyzetére.

- 33 A Bizottság szerint elemzését megerősíti az állami támogatások területére vonatkozó ítélkezési gyakorlat, amely szerint azon tény, hogy valamely jogalany a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánított támogatási program kedvezményezettje, nem elegendő az EK 230. cikk negyedik bekezdése szerinti személyében való érintettség bizonyításához.
- 34 Az újabb ügyek nem kérdőjelezik meg az állandó ítélkezési gyakorlatot. A Bizottság szerint a Bíróság C-15/98. és C-105/99. sz., Olaszország és Sardegna Lines kontra Bizottság egyesített ügyekben 2000. október 19-én hozott ítéletében (EBHT 2000., I-8855. o., a továbbiakban: Sardegna Lines egyesített ügyekben hozott ítélet) követett megoldás nem alkalmazható a jogellenesnek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánított, a visszatérítetés elrendelésének tárgyát képező támogatási program kedvezményezettjei által benyújtott valamennyi keresetre. E következtetés különösen akkor követendő, amikor – mint a jelen ügyben is – a kérdéses támogatási programot elvont módon vizsgálták meg. Továbbá a fent hivatkozott Sardegna Lines egyesített ügyekben hozott ítélet alapjául szolgáló ügyben a felperes valójában egyedi támogatásban részesült, mivel széles diszkrecionális jogkör által jellemzett regionális törvény alapján elfogadott jogi aktus értelmében nyújtott előnyről volt szó. Sőt, e helyzet a hivatalos vizsgálati eljárás során alapos vizsgálat tárgyát képezte.
- 35 A jelen ügy tényállása eltér a Bíróság C-298/00. P. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 2004. április 29-én hozott ítéletének (EBHT 2004., I-4087. o., a továbbiakban: Alzetta-ügyben hozott ítélet) alapjául szolgáló tényállástól is, mivel a jelen ügyben a Bizottság nem ismerte a kérdéses támogatások kedvezményezettjeinek sem a pontos számát, sem pedig kilétét, nem rendelkezett valamennyi releváns információval, és nem ismerte az egyes esetekben nyújtott támogatás összegét. Továbbá a jelen ügyben a társasági adó alóli hároméves mentesség automatikusan alkalmazandó, míg a fent hivatkozott Alzetta-ügyben hozott ítélet alapjául szolgáló ügyben kérdéses támogatásokat későbbi jogi aktussal nyújtották.

- 36 A felperes állításaival ellentétben az elfogadhatóság vizsgálata tekintetében nem a vállalkozás kilétének ismerete a fontos, hanem azon tény, hogy az adott ügy olyan jellegzetességeire hívták fel a Bizottság figyelmét, amelyek indokolják az egyedi vizsgálatot. Márpedig a megtámadott határozatban a Bizottság megjegyezte, hogy nem kapott semmilyen olyan információt, amely azt bizonyítaná, hogy a felperes tekintetében a kérdéses intézkedések nem jelentenek támogatásokat, vagy létező, illetve a közös piaccal összeegyeztethető támogatásokat jelentenek.
- 37 Mindenesetre a Bizottság szerint sem azon tény, hogy a felperes részt vett az EK 88. cikk (2) bekezdése szerinti hivatalos vizsgálati eljárásban, sem pedig a visszatéríttetésnek a megtámadott határozatban való elrendelése nem elegendő a felperes egyénítésére. Mivel ugyanis a bejelentett támogatási program potenciális kedvezményezettjei által benyújtott keresetek az EK 230. cikk értelmében nem elfogadhatók, ugyanígy a be nem jelentett támogatási program kedvezményezettjei által benyújtott keresetek sem fogadhatók el.
- 38 Végül a jelen ügyben a felperes által benyújtott kereset elfogadhatatlannak nyilvánítása nem sérti a hatékony bírói jogvédelem elvét, mivel az EK 241. és az EK 234. cikkben foglalt jogorvoslati lehetőségek elegendők (a Bíróság C-50/00. P. sz., Unión de Pequeños Agricultores kontra Tanács ügyben 2002. július 25-én hozott ítélete [EBHT 2002., I-6677. o.]).
- 39 A felperes azt állítja, hogy a megtámadott határozatnak a társasági adó alóli hároméves mentességre vonatkozó része őt személyében érinti. Ő ugyanis a 142/90 törvény szerinti társaság, tehát a kérdéses támogatási program által érintett olyan vállalkozás, aki a társasági adó alóli hároméves mentességben részesült, amelynek a visszatéríttetését elrendelték.
- 40 A beavatkozó lényegében csatlakozik a felperes álláspontjához és érveinek többségéhez.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

- 41 Az EK 230. cikk negyedik bekezdése szerint valamely természetes vagy jogi személy csak akkor nyújthat be keresetet más személynek címzett határozat ellen, ha az őt közvetlenül és személyében érinti.
- 42 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint azon természetes vagy jogi személy, aki nem címzettje egy határozatnak, csak akkor állíthatja, hogy személyében érintett, ha a határozat bizonyos sajátos jellemzői vagy egy őt minden más személytől megkülönböztető ténybeli helyzet folytán vonatkozik rá, és ezáltal a címzethez hasonló módon egyéníti őt (a Bíróság 25/62. sz., Plaumann kontra Bizottság ügyben 1963. július 15-én hozott ítélete [EBHT 1963., 197., 223. o.] és a C-321/95. P. sz., Greenpeace Council és társai kontra Bizottság ügyben 1998. április 2-án hozott ítéletének [EBHT 1998., I-1651. o.] 7. és 28. pontja).
- 43 A Bíróság tehát úgy ítélte meg, hogy valamely vállalkozás a Bizottság ágazati támogatási programot megtiltó határozata ellen főszabály szerint nem nyújthat be megsemmisítés iránti keresetet, ha e határozat őt csak a szóban forgó ágazathoz való tartozása miatt és az említett program potenciális kedvezményezettjeként érinti. Az ilyen határozat ugyanis a felperes vállalkozás vonatkozásában olyan általános hatályú intézkedésként jelenik meg, amely objektív módon meghatározott helyzetekre alkalmazandó, és amely általánosan és elvontan körülírt személyek kategóriája vonatkozásában fejt ki joghatásokat (lásd a Bíróság 67/85., 68/85. és 70/85. sz., Van der Kooy és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1988. február 2-án hozott ítéletének [EBHT 1988., 219. o.] 15. pontját, valamint a fenti 35. pontban hivatkozott Alzetta-ügyben hozott ítélet 37. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 44 A Bíróság azonban a fenti 34. pontban hivatkozott Sardegna Lines egyesített ügyekben hozott ítélet 34. és 35. pontjában továbbá úgy ítélte meg, hogy mivel az ezen ügyben kérdéses határozat a Sardegna Lines nevű vállalkozást nem csupán a szardíniai hajózási ágazatban működő vállalkozásként, vagyis a szardíniai hajótulajdonosokra vonatkozó támogatási program potenciális kedvezményezettjeként, hanem az e program címén nyújtott olyan egyedi támogatás tényleges kedvezményezettjeként is érintette, amelynek a visszatéríttetését a Bizottság elrendelte, a vállalkozás az említett határozat

által személyében érintett, és a határozat ellen benyújtott keresete elfogadható (lásd továbbá ebben az értelemben a fenti 35. pontban hivatkozott Alzetta-ügyben hozott ítélet 39. pontját).

45 Ennélfogva meg kell vizsgálni, hogy a felperes valamely ágazati támogatási program címén nyújtott olyan egyedi támogatás tényleges kedvezményezettjének minősül-e, amelynek a visszatéríttetését a Bizottság elrendelte (lásd ebben az értelemben az Elsőfokú Bíróság T-136/05. sz., *Salvat père & fils* és társai kontra Bizottság ügyben 2007. szeptember 20-án hozott ítéletének [EBHT 2007., II-4063. o.] 70. pontját).

46 E tekintetben ki kell emelni, hogy először is a felperesnek az Elsőfokú Bíróság által erre vonatkozóan írásban feltett kérdésekre adott válaszából kitűnik, hogy a felperes valóban a kérdéses támogatási program keretében nyújtott egyedi támogatás tényleges kedvezményezettje. A felperes ugyanis azt állítja, hogy 1996-tól 1999-ig a társasági adó alóli hároméves mentességben részesült. Ezen állítást az Olasz Köztársaság nem vitatta.

47 Másodszor a megtámadott határozat 3. cikkéből kitűnik, hogy a Bizottság elrendelte a kérdéses támogatás visszatéríttetését.

48 Ebből következik, hogy a megtámadott határozat a felperest személyében érinti.

49 Ami a felperes közvetlen érintettségét illeti, mivel a megtámadott határozat 3. cikke arra kötelezi az Olasz Köztársaságot, hogy hozzon meg minden szükséges intézkedést annak érdekében, hogy a kedvezményezett az említett határozat 2. cikkében foglalt, számára jogellenesen nyújtott támogatást visszatérítse, és mivel a felperes kapott ilyen támogatást, és azt vissza kell térítenie, őt e határozat által közvetlenül érintettnek kell tekinteni (lásd ebben az értelemben a fenti 45. pontban hivatkozott *Salvat père & fils* és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 75. pontját).

- 50 A fentiek összességéből következik, hogy a jelen keresetet elfogadhatónak kell nyilvánítani annyiban, amennyiben a megtámadott határozatnak a társasági adó alóli hároméves mentességre vonatkozó részét érinti.

Az ügy érdeméről

- 51 Keresetének alátámasztására a felperes a következőkre alapított öt jogalapra hivatkozik:

- a társasági adó alóli hároméves mentesség állami támogatásnak való minősítését illetően az EK 87. cikk (1) bekezdésének és az EK 253. cikknek a megsértése;
- a társasági adó alóli hároméves mentesség új támogatásnak való minősítése miatt az EK 88. cikk (1) bekezdésének és az EK 253. cikknek a megsértése;
- az EK 87. cikk (3) bekezdése c) pontjának és az EK 253. cikknek a megsértése;
- a hátrányos megkülönböztetés tilalma és a letelepedés szabadsága elvének, valamint az indokolási kötelezettségnek a megsértése;
- a visszatéríttetés elrendelésének jogellenessége.

A társasági adó alóli hároméves mentesség állami támogatásnak való minősítését illetően az EK 87. cikk (1) bekezdésének és az EK 253. cikknek a megsértésére alapított, első jogalapról

A felek érvei

52 E jogalap keretében a felperes előadja, hogy a társasági adó alóli hároméves mentesség nem jelent az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatást. E jogalap három, a vizsgálat hiányára, a versenytorzítás hiányára, illetve a Közösségen belüli kereskedelemre való hatás hiányára alapított részből áll.

– A jogalapnak a vizsgálat hiányára alapított, első részéről

53 Először is a felperes előadja, hogy a megtámadott határozatot a vizsgálat általános hiánya jellemzi annak meghatározását illetően, hogy a társasági adó alóli hároméves mentesség fennállása a verseny tekintetében milyen veszélyekkel jár a helyi közszolgáltatások különböző piacain. A Bizottsággal ellentétben úgy véli, hogy nem létezik a „helyi közszolgáltatások átfogó piaca”, és hogy a Bizottságnak termékenként és/vagy földrajzi területenként kellett volna piaci elemzést végeznie, ami így lehetővé tette volna számára, hogy a társasági adó alóli hároméves mentesség hatásait minden egyes piacon külön-külön értékelje. A helyi közszolgáltatási koncesszióknak a megtámadott határozat (68) preambulumbekkezdésében említett piaca eltér a közszolgáltatások piacától. A felperes továbbá az indokolási kötelezettség megsértésére hivatkozik a Bizottság azon választását illetően, hogy általános és elvont vizsgálatot végez.

54 A felperes a Frioul-Vénétie Julianne régió (Olaszország) által a régió közúti áruszállító vállalkozásainak nyújtott támogatásokról szóló, 1997. július 30-i 98/182/EK bizottsági határozatra (HL 1998. L 66., 18. o.) is hivatkozik. Az említett határozatban ugyanis a nemzeti jogszabályok által bevezetett rendszert csupán bizonyos ágazatok vonatkozásában minősítették állami támogatásnak. Továbbá bizonyos támogatásokat a kedvezményezett vállalkozások tevékenysége szerint a közös piaccal összeegyez-

tethetőnek tekintették. E határozat azt bizonyítja, hogy megvalósítható a valamely általános támogatási program által érintett különböző ágazatok helyzetének alaposabb elemzése.

55 A Bizottság megjegyzi, hogy – mivel a jelen ügyben támogatási programról van szó – szükségképpen általános és elvont értékelést kellett végeznie. Továbbá az olasz hatóságok nem fejtették ki a Bizottság előtt, hogy az érintett szolgáltatások közül melyek nem voltak kitéve a közösségi versenynek.

– A jogalapnak a versenytorzítás hiányára alapított, második részéről

56 A felperes érvelése három fő érven alapul.

57 Először is a felperes előadja, hogy a 142/90 törvény szerinti társaságok nem tevékenykedtek versenypiacokon, és hogy következésképpen a társasági adó alóli hároméves mentesség, amelyben részesültek, a helyi közszolgáltatások piacain nem torzíthatta a versenyt.

58 Az elektromosenergia-termelési ágazatot ugyanis a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló, 1999. december 19-i 96/92/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 1997. L 27., 20. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 3. o.) átültetéséből adódóan csak 1999-ben liberalizálták. Végeredményben 1999. december 31. előtt a felperes semmilyen tevékenységet nem folytatott a saját energiaszolgáltatójukat szabadon megválasztható végső ügyfelek piacán. Az elektromos energia elosztását is kivonták a verseny alól, mivel az e szolgáltatások nyújtását szabályozó jogszabályi rendelkezések valamennyi területi zónában monopolhelyzetet teremtettek.

- 59 Ami a gáz elosztását illeti, azt csak 2000-ben liberalizálták a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló, 1998. június 22-i 98/30/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 204., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 28. o.) Olaszországban való átültetésével.
- 60 A Bizottságnak a jelen ügyben a ipari járművek vásárlásához nyújtott (1994 augusztusától 1996 decemberéig tartó) Plan Renove Industrial spanyol támogatási programról szóló, 1998. július 1-jei 98/693/EK határozatban (HL L 329., 23. o.) elfogadott megközelítést kellett volna követnie, amely határozatban kijelentette, hogy az intézkedések a verseny hiánya miatt nem valósítanak meg állami támogatásokat.
- 61 Másodszor a felperes előadja, hogy a megtámadott határozat a tényállás téves értékelésén alapul azon körülményt illetően, hogy a 142/90 törvény szerinti társaságok az érintett helyi önkormányzatuk illetékességi területén kívüli piacokon is tevékenykedhetnek.
- 62 A 142/90 törvény szerinti társaságok nem férhettek hozzá szabadon más önkormányzatok helyi közszolgáltatásaihoz. A közvetlen koncesszió útja ugyanis az ezen önkormányzatok és a kérdéses 142/90 törvény szerinti társaságot felügyelő helyi önkormányzat közötti megállapodásnak, valamint azon általános feltételnek van alárendelve, hogy a származási helyi önkormányzat érdekeit kielégítik.
- 63 Mindenesetre a felperes kifejti, hogy a társasági adó alóli hároméves mentesség alkalmazási időszakában más földrajzi területen nem vett részt semmilyen, helyi közszolgáltatások odaítélésére vonatkozó ajánlati felhívásban. Az ugyanilyen bánásmódban nem részesülő vállalkozásokhoz képest tehát nem részesült semmilyen előnyben. Hozzáteszi, hogy az ezen ágazatokban tevékenykedő valamennyi vállalkozás hosszú távú kizárólagos koncesszió jogosultja volt.

64 Harmadszor a felperes előadja, hogy noha a 142/90 törvény szerinti társaságok többségi köztulajdonban lévő részvénytársaságok formáját öltötték, tehát a magánvállalkozások számára fenntartott kritériumok határozták meg őket, kizárólag a helyi közszolgáltatások nyújtásának biztosítása céljából hozták őket létre. Tevékenységi területük tehát a helyi közszolgáltatásokra korlátozott. Ennélfogva indokolt azt állítani, ahogyan a Bizottság is tette, hogy míg a helyi önkormányzatok különleges vállalkozásai kizárólag a helyi közszolgáltatások piacain tevékenykedhettek, a 142/90 törvény szerinti társaságok szabadon tevékenykedhettek más piacokon is. A 142/90 törvény szerinti társaságok tevékenységeinek tartalma és tárgya messzemenően ugyanaz maradt, mint a helyi önkormányzatok különleges vállalkozásai esetében. A felperes kifejti, hogy 1999-ig kizárólag a gáz és a villamos energia monopólium tárgyát képező ágazataiban folytatta tevékenységeit, és a távközlési ágazatban csak 1999 után tevékenykedett.

65 A felperes szerint, mivel a 142/90 törvény szerinti társaságokat közszolgáltatások működtetése érdekében hozták létre, azok nem vettek részt az említett szolgáltatások odaítélésére vonatkozó ajánlati felhívásokban. A felperes szerint ebből az következik, hogy a Bizottságnak a szerződés megszerzése során fennálló versenyre alapított érve nem meggyőző, mivel a közszolgáltatások ágazatában a piac nem volt kitéve a versenynek.

66 A Corte suprema di cassazione (Semmitőszék, Olaszország) egyesített tanácsainak 1995. május 6-i 4989. sz. ítélete, amelyet a Bizottság a megtámadott határozat 61. lábjegyzetében (a (92) preambulumbekkezdés) idéz, a 142/90 törvény szerinti társaságok magánjogi jellegének elismerésére szorítkozik, anélkül hogy véleményt mondana arról, hogy azok szabadon tevékenykedhetnek különböző piacokon. Az említett ítélet megerősíti azt is, hogy a 142/90 törvény szerinti társaság létrehozására vonatkozó döntés automatikusan azzal járt, hogy a helyi közszolgáltatásokkal kizárólag e társaságot bízták meg.

67 Mindenesetre az, hogy valamely vállalkozás az általános gazdasági érdekű szolgáltatás kizárólagos nyújtásából eredő hasznát arra használja fel, hogy tevékenységét a versenynek kitett szomszédos piacra is kiterjessze, önmagában nem valósítja meg a versenyszabályok megsértését. Következésképpen a 142/90 törvény szerinti társaságok azon lehetősége, hogy más piacokon is tevékenykedjenek, nem használható fel érvként a társasági adó alóli hároméves mentesség állami támogatásnak való minősítése érdekében.

- 68 Az EK 253. cikket illetően a felperes hangsúlyozza, hogy az indokolási kötelezettség különösen fontos az állami támogatások általános keretében, és elengedhetlenné válik akkor, ha az adóelőnyt nyújtó állami intézkedések – ahogyan a jelen ügyben is – jelentős számú magánszemélyt érintenek. A megfelelő indokolás követelménye annál is inkább szigorú, mivel a jelen ügyben olyan különleges piacokról van szó, mint a helyi közszolgáltatások piaci, amelyeket olykor monopolhelyzet jellemez.
- 69 A felperes előadja, hogy noha a szokásos ipari és kereskedelmi ágazatok esetében felesleges lehet a verseny konkrét feltételeinek elemzése, erről nem lehet szó messzemenően szabályozott és különleges vállalkozások számára fenntartott olyan ágazatok esetében, mint amilyeneket Olaszországban a 90-es években a helyi közszolgáltatások jelentettek.
- 70 A társasági adó alóli hároméves mentesség más piacokon való versenyellenes hatását illetően a Bizottság nem bizonyította, hogy a verseny potenciálisan vagy ténylegesen torzult, nem határozta meg az érintett piacokat, és határozatából nem tűnik ki az sem, hogy az állítólagos torzulás a társasági adó alóli hároméves mentességnek tudható be. A Bizottság a következőkre való általános utalásra szorítkozott: „egyéb termékek piaci, ahol fennáll a Közösségen belüli kereskedelem”, és „az úgynevezett helyi közszolgáltatásoktól eltérő ágazatok” (a megtámadott határozat (74) preambulumbekzdése). Márpedig a Bizottságnak átfogóbban és kimerítőbben kellett volna elemeznie, hogy a társasági adó alóli hároméves mentesség milyen hatással van a többi ágazatban fennálló versenyre.
- 71 A megtámadott határozat sérti az indokolási kötelezettséget is, mivel megkülönbözteti egyrészt a 142/90 törvény szerinti társaságokat, másrészt pedig az ugyanazon helyi önkormányzatokhoz tartozó és a társasági adó alóli hároméves mentességben részesülő, jogi személyiséggel felruházott önkormányzati vállalkozásokat, anélkül hogy előadná ennek indokait.

72 A beavatkozó az EK 87. cikk megsértését illetően lényegében csatlakozik a felperes álláspontjához és érveire.

73 A Bizottság valamennyi hivatkozott érvet vitatja.

– A jogalaphoz a Közösségen belüli kereskedelemre való hatás hiányára alapított, harmadik részéről

74 A felperes lényegében úgy érvel, hogy a Közösségen belüli kereskedelem a jelen ügyben nincs érintve. E tekintetben azon tényre hivatkozik, hogy a helyi közszolgáltatásokkal közvetlenül a 142/90 törvény szerinti társaságokat bízzák meg. A kiválasztási eljárásokat kizárólag azokon a területeken folytatták le, ahol egyetlen önkormányzati vállalkozás vagy 142/90 törvény szerinti társaság sem tevékenykedett. A felperes vitatja a Bizottság azon állítását, miszerint magának a társasági adó alóli hároméves mentességnek a fennállása arra ösztönözte a helyi önkormányzatokat, hogy ajánlati felhívások közzététele helyett közvetlenül a 142/90 törvény szerinti társaságokat bízzák meg a helyi közszolgáltatásokkal. A felperes ezzel szemben úgy érvel, hogy a helyi közszolgáltatások közvetlen koncesszió útján való odaítélése lehetőségének hiányában egyetlen önkormányzat sem egyezett volna bele a 142/90 törvény szerinti társaságok létrehozásába. Ellenkező esetben ugyanis az önkormányzatok azon veszélynek tették volna ki magukat, hogy a 142/90 törvény szerinti „társaságaik” a közbeszerzési eljárásokban versenybe kerülnek más gazdasági szereplőkkel.

75 Sőt, a felperes az általános érdekű szolgáltatások Európában című, 2000. szeptember 20-i bizottsági közleményre (HL 2001. C. 17., 4. o.; magyar nyelvű kiadás 8. fejezet, 2. kötet, 54. o.) is hivatkozik, amelyben a Bizottság kifejtette, hogy a versenyjogi szabályok csak akkor alkalmazandók, ha a kérdéses tevékenységek érinthetik a tagállamok közötti kereskedelmet. Így például az említett közlemény 32. pontjában megfogalmazott általános szabály szerint az a tevékenység, amely a piacra csak jelentéktelen mértékben van hatással – úgymint számos helyi jellegű általános érdekű szolgáltatás is –, általában nem érinti a tagállamok közötti kereskedelmet. Márpedig a Bizottság nem adta elő annak okait, hogy a jelen ügy miért tér el az említett általános szabálytól.

- 76 A felperes úgy véli, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban elégtelenül indokolta a társasági adó alóli hároméves mentesség Közösségen belüli kereskedelemre való hatásának értékelését. A Bizottság ugyanis nem utalt a helyi közszolgáltatások egyes piacainak önmagukban rejlő feltételeire, és annak állítására szorítkozott, hogy „nem zárható ki, hogy magának a 142/90 törvény szerinti társaságok javára nyújtott támogatásnak a fennállása arra ösztönözte a helyi önkormányzatokat, hogy a koncessziók nyílt eljárások keretében történő odaítélése helyett a szolgáltatásokkal közvetlenül e társaságokat bízzák meg”.
- 77 A beavatkozó az EK 87. cikk megsértését illetően lényegében csatlakozik a felperes álláspontjához.
- 78 A Bizottság úgy véli, hogy a Közösségen belüli kereskedelem a jelen ügyben érintett, és a megtámadott határozat e tekintetben megfelelően indokolt.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

- 79 Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy az EK 87. cikk (1) bekezdésének értelmében vett támogatásnak való minősítéshez az e rendelkezésben előírt valamennyi feltétel teljesülése szükséges. Először is, a beavatkozásnak az állam által vagy állami forrásból kell történnie. Másodszor, alkalmasnak kell lennie arra, hogy érintse a tagállamok közötti kereskedelmet. Harmadszor, szelektív előnyt kell megtestesítenie. Negyedszer, torzítania kell a versenyt, vagy azzal kell fenyegetnie (a Bíróság C-280/00. sz., Altmark Trans és Regierungspräsidium Magdeburg ügyben 2003. július 24-én hozott ítéletének [EBHT 2003., I-7747. o., a továbbiakban: Altmark-ügyben hozott ítélet] 74. és 75. pontja, valamint a C-172/03. sz. Heiser-ügyben 2005. március 3-án hozott ítéletének [EBHT 2005., I-1627. o.] 27. pontja).
- 80 A jelen ügyben a felperes lényegében a társasági adó alóli hároméves mentesség állami támogatásnak való minősítését vitatja. Először is előadja, hogy a Bizottságnak piaconkénti elemzést kellett volna végeznie, másodszor, hogy az EK 87. cikk (1) beke-

dése szerinti négy feltétel közül a Közösségen belüli kereskedelem érintettségére és a versenyre való hatásra vonatkozó két feltétel nem teljesül. Továbbá a megtámadott határozat e két feltétel vizsgálatát illetően elégtelen indokolást tartalmaz, illetve sérti az indokolási kötelezettséget.

– A jogalapnak a vizsgálat hiányára alapított, első részéről

81 A piaconkénti elemzést illetően meg kell állapítani, hogy a kérdéses intézkedés konkrét vállalkozási kategóriára, azaz a 142/90 törvény szerinti társaságokra vonatkozik. Az említett program előnyeiből való részesüléshez megkövetelt egyetlen feltétel az ilyen társasági minőség.

82 Ki kell emelni továbbá, hogy a társasági adó alóli hároméves mentességre vonatkozó program alkalmazása nincs konkrét szolgáltatásokra korlátozva, és az említett program által érintett vállalkozások tevékenységei nincsenek a közszolgáltatások ágazatára korlátozva. Ugyanis egyetlen támogatási programról, nem pedig az érintett tevékenység vagy piac szerint osztályozott különböző támogatási programokról van szó.

83 Ebből következik, hogy a jelen ügy körülményei között a Bizottság a társasági adó alóli hároméves mentesség hatásainak értékelésekor nem volt köteles ágazatonkénti vizsgálatot folytatnia.

84 A 98/182 határozatra való hivatkozást illetően meg kell állapítani, hogy az ezen, egyetlen ágazatot érintő határozat alapjául szolgáló üggyől eltérően a jelen ügyben igen különféle ágazatokról van szó.

85 Azon megállapítást illetően, hogy a koncessziók piaca eltér a közszolgáltatások piacától, ki kell emelni, hogy a közszolgáltatások biztosítása érdekében a helyi önkormányzatok használhatják a koncesszió jogi formáját, és hogy ezen ágazatban a koncessziók piaca ki van téve a közösségi versenynek, és alá van vetve az EK-Szerződés szabályainak.

86 Végül az indokolási kötelezettség állítólagos megsértését illetően ki kell emelni, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (42)–(45) preambulumbekkezdésében előadta annak okát, hogy a kérdéses programot miért általánosan és elvontan vizsgálta.

87 A fentiekre tekintettel a jelen jogalap első részét el kell utasítani.

– Az első jogalapnak a versenytorzítás hiányára és a Közösségen belüli kereskedelemre való hatás hiányára alapított, második és harmadik részéről

88 A jelen ítélet 79. pontjában említett második és negyedik feltételt illetően emlékeztetni kell arra, hogy e két feltétel értékelése keretében a Bizottságnak nem kell bizonyítania, hogy a támogatásoknak tényleges hatása van a tagállamok közötti kereskedelemre, és hogy a versenyt ténylegesen torzítják, hanem csak azt kell megvizsgálnia, hogy e támogatások képesek-e érinteni e kereskedelmet és torzítani a versenyt (lásd a Bíróság C-148/04. sz. Unicredito Italiano ügyben 2005. december 15-én hozott ítéletének [EBHT 2005., I-11137. o.] 54. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

89 Emlékeztetni kell továbbá arra, hogy támogatási program esetében a Bizottság a kérdéses program jellemzőinek vizsgálatára szorítkozhat, amikor a határozatának indokolásában azt értékeli, hogy e program az általa előírt jellemzők folytán lényegében azokat a vállalkozásokat részesíti-e előnyben, amelyek részt vesznek a tagállamok közötti kereskedelemben (a Bíróság C-310/99. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 2002. március 7-én hozott ítélete [EBHT 2002., I-2289. o.]).

- 90 Emlékeztetni kell továbbá arra, hogy a tevékenységeit a közösségi piacon folytató vállalkozásnak nyújtott minden támogatás alkalmas versenytorzítások okozására és a tagállamok közötti kereskedelem érintésére (lásd az Elsőfokú Bíróság T-92/00. és T-103/92. sz., Diputación Foral de Álava kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. március 6-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1385. o.] 72. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 91 Továbbá nincs olyan küszöb vagy százalék, amely alatt a tagállamok közötti kereskedelem érintettségét ki lehet zárni. Ugyanis a támogatás viszonylag csekély jelentősége vagy a kedvezményezett vállalkozás viszonylag kis mérete eleve nem zárja ki a tagállamok közötti kereskedelem esetleges érintettségét (a Bíróság C-142/87. sz., Belgium kontra Bizottság, ún. „Tubemeuse”-ügyben 1990. március 21-én hozott ítéletének [EBHT 1990., I-959. o.] 43. pontja, a C-278/92–C-280/92. sz., Spanyolország kontra Bizottság egyesített ügyekben 1994. szeptember 14-én hozott ítéletének [EBHT 1994., I-4103. o.] 42. pontja és a fenti 79. pontban hivatkozott Altmark-ügyben hozott ítélet 81. pontja).
- 92 Sőt, a Bíróság kimondta, hogy egyáltalán nincs kizárva, hogy egy olyan vállalkozásnak adott közpénzből nyújtott támogatás, amely csak helyi vagy regionális szállítási szolgáltatásokat nyújt, és a származási államán kívül nem nyújt szállítási szolgáltatásokat, az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében mégis hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre. Ugyanis, amikor egy tagállam közpénzből támogatást nyújt egy vállalkozásnak, az e vállalkozás által nyújtott szállítási szolgáltatások fenntarthatók vagy növelhetők, ami azt eredményezi, hogy másik tagállamban letelepedett vállalkozásoknak kevesebb esélyük van arra, hogy ezen állam piacán szállítási szolgáltatásokat nyújtsanak (a fenti 79. pontban hivatkozott Altmark-ügyben hozott ítélet 77. és 78. pontja).
- 93 A jelen ügyben először is a verseny érintettségére vonatkozó feltételt illetően meg kell állapítani, hogy a felperes – noha valóban úgy érvelt, hogy a 142/90 törvény szerinti társaságok nem tevékenykednek versenypiacokon, és ezzel kapcsolatban különösen a saját tevékenységi ágazataira hivatkozott – semmilyen hiteles bizonyítékkal nem szolgált azon állítás alátámasztására, miszerint az érintett közszolgáltatások gazdasági ágazatai akkoriban nem voltak kitéve a versenynek. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a jelen ügyben számos ágazatot magában foglaló támogatási programról, nem pedig olyan különböző támogatási programokról van szó, amelyek mindegyike konkrét ágazatot érint.

- 94 Azon tény, hogy a kérdéses támogatási program kizárólag a 142/90 törvény szerinti társaságokra alkalmazandó – függetlenül azok tevékenységeitől –, és azon körülmény, hogy e vállalkozások ténylegesen különböző gazdasági ágazatokban tevékenykednek, ahogyan a jelen ítélet 81–83. pontjában már kifejtésre került, elegendő annak megállapítására, hogy a kérdéses intézkedés alkalmas a verseny és a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására.
- 95 E tekintetben jelezni kell, hogy – ahogyan a Bizottság a megtámadott határozat (73) és (84) preambulumbekkezdésében megjegyezte – az érintett ágazatok közül néhányat, úgymint a gyógyszerkészítmények, a hulladékok, a gáz, a villamos energia és a víz ágazatát a kérdéses intézkedés hatálybalépésekor bizonyos mértékű verseny jellemezte.
- 96 Sőt, a 142/90 törvény szerinti társaságok tevékenységei nem korlátozódnak a helyi közszolgáltatások ágazatára. Ennélfogva a kérdéses intézkedés megkönnyítheti az említett társaságok versenynek kitett egyéb piacokra való terjeszkedését, torzító hatásokat okozva ezzel még a helyi közszolgáltatásoktól eltérő egyéb ágazatokban is. A Corte suprema di cassazione által az 1995. május 6-i 4989. sz. ítéletben, valamint a Consiglio di Stato (Államtanács, Olaszország) által a 2001. szeptember 3-i 4586. sz. ítéletben értelmezett 142/90 törvényből e tekintetben kitűnik, hogy a 142/90 törvény szerinti társaságok mind Olaszországban, mind külföldön más területeken, valamint az alapító okiratukban előírt közszolgáltatásoktól eltérő területeken is tevékenykedhetnek, kivéve ha ez számottevő mértékben von el tőlük forrásokat és eszközöket, és ha ez az érintett önkormányzatnak kárt okozhat.
- 97 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a felperes alapító okirata ugyanebbe az irányba mutat. Az említett alapító okiratból ugyanis kitűnik, hogy a felperes Olaszországban és külföldön is alapíthat székhelyeket, képviseleteket, leányvállalatokat és fióktelepeket. Ezen alapító okiratból kitűnik továbbá, hogy a működés tárgya széles tevékenységi területet foglal magában. Továbbá előírja, hogy a felperes részesedéseket és érdekeltségeket szerezhet hasonló, rokon vagy kiegészítő szociális célkitűzést követő más, mind olasz, mind külföldi társaságokban vagy vállalkozásokban.

- 98 A felperes azon érvét illetően, miszerint a versenyszabályok önmagukban nem zárják ki, hogy a közszolgáltatás nyújtásából eredő hasznot valamely tevékenység más piacra való kiterjesztésére lehessen felhasználni, meg kell jegyezni, hogy ha valamely, állami támogatásban részesülő és következésképpen a hasznát növelni tudó társaság a versenynek kitett más piacra is kiterjeszti a tevékenységét, nem zárható ki a versenyre való bizonyos hatás.
- 99 Végül a Bizottsághoz hasonlóan meg kell állapítani, hogy a 142/90 törvény szerinti társaságok tevékenységi ágazataiban a vállalkozások versenyben állnak egymással a különböző helyi önkormányzatok helyi közszolgáltatási koncesszióinak elnyerése érdekében, és hogy az említett koncessziók piaca a versenynek kitett piac (a megtámadott határozat (67) és (68) preambulumbekszámlása). Nincs jelentősége annak, hogy a felperes a társasági adó alóli hároméves mentesség alkalmazási időszakában egyéb földrajzi területeken nem vett részt semmilyen, helyi közszolgáltatások odaítélésére vonatkozó ajánlati felhívásban.
- 100 A verseny és így az államok közötti kereskedelemre való hatás amiatti hiányára alapított érvet, hogy az érintett szolgáltatásokat valójában közvetlenül a 142/90 törvény szerinti társaságoknak ítélték oda, el kell utasítani. Egyrészt a közvetlen odaítélés nem kérdőjelezi meg a fenti pontokban tett azon állítást, miszerint a kérdéses piacot legalábbis bizonyos mértékű verseny jellemezte. Másrészt az érv inkább a kérdéses intézkedés versenyre gyakorolt korlátozó hatásainak, nem pedig az érintett piacon fennálló verseny hiányának bizonyítására irányul. Ahogyan ugyanis a Bizottság a megtámadott határozat (71) preambulumbekszámlásában hangsúlyozza, nem zárható ki, hogy magának a 142/90 törvény szerinti társaságok javára nyújtott támogatásnak a fennállása arra ösztönözte a helyi önkormányzatokat, hogy a koncessziók nyílt eljárások keretében történő odaítélése helyett a szolgáltatásokkal közvetlenül e társaságokat bízzák meg.
- 101 Ami konkrétan azon kérdést illeti, hogy az érintett intézkedés torzította-e a piacon fennálló verseny mértékét, vagy fenyegetett-e ezzel, meg kell állapítani, hogy a kérdéses intézkedés erősítette a 142/90 törvény szerinti társaságok versenyhelyzetét az érintett piacon tevékenykedő minden más olasz vagy külföldi vállalkozáshoz képest. Ahogyan a Bizottság a megtámadott határozat (62) preambulumbekszámlásában helyesen megjegyzi, azon vállalkozások, amelyeknek jogi formája nem tőketársaság, és amelyek tőkéjének többsége nem helyi önkormányzatok tulajdonában van, hátrányba kerülnek,

amikor részt kívánnak venni bizonyos területen bizonyos szolgáltatásnyújtás odaítélésére vonatkozó ajánlati felhívásban.

102 A fentiekből következik, hogy az érintett intézkedés az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget.

103 Másodszor az államok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó feltételt illetően mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy azon tény, hogy a 142/90 törvény szerinti társaságok kizárólag nemzeti piacukon vagy származási területükön tevékenykednek, nem meghatározó. Az államok közötti kereskedelmet ugyanis érinti a kérdéses intézkedés, amikor a más tagállamban letelepedett vállalkozásoknak kevesebb esélyük van arra, hogy az olasz piacon szolgáltatásokat nyújtsanak (lásd a fenti 92. pontot).

104 Így a Bizottság a megtámadott határozat (70) preambulumbekkezdésében helyesen állapította meg, hogy az érintett intézkedés akadályt jelenthet azon külföldi vállalkozások számára, amelyek Olaszországban kívánnak letelepedni, vagy ott kívánják szolgáltatásaikat nyújtani, és így az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében érinti a Közösségen belüli kereskedelmet.

105 Egyrésztől ugyanis a kérdéses intézkedés kárt okoz azon külföldi vállalkozásoknak, amelyek Olaszországban ajánlatot tesznek helyi közszolgáltatási koncessziókra, mivel a kérdéses program kedvezményezett közzállalkozásai versenyképesebb árakat tudnak ajánlani, mint nemzeti vagy közösségi versenytársaik, akik e program előnyeiből nem részesülnek. Másrésztől az érintett intézkedés más tagállamok vállalkozásai számára kevésbé vonzóvá teszi az olaszországi helyi közszolgáltatások ágazatába való beruházást (például többségi részesedésszerzés útján), mivel a felvásárolt vállalkozások az új részvényeseik természete miatt nem részesülhetnének az érintett intézkedés előnyeiből (vagy azokat elveszíthetnék) (lásd a megtámadott határozat (69) preambulumbekkezdését).

- 106 Azon állítást illetően, miszerint a megtámadott határozat e két feltétel tekintetében sérti az indokolási kötelezettséget, emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (62)–(64), (69), (73) és (74) preambulumbekkezdésében megfelelően és világosan kifejtette annak okait, hogy miért vélte úgy, hogy a kérdéses támogatás torzíthatja a versenyt, és érintheti a tagállamok közötti kereskedelmet. Továbbá, ahogyan már kifejtésre került, a Bizottságnak nem kell bizonyítania a már nyújtott támogatások tényleges hatásait (a Bíróság C-301/87. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 1990. február 14-én hozott ítéletének [EBHT 1990., I-307. o.] 33. pontja).
- 107 A fentiekből következik, hogy a megtámadott határozatban a társasági adó alóli hároméves mentesség állami támogatásnak való minősítése nem téves, és következésképpen a jelen jogalap második és harmadik részét el kell utasítani.
- 108 E jogalapot tehát teljes egészében el kell utasítani.

A társasági adó alóli hároméves mentesség új támogatásnak való minősítése miatt az EK 88. cikk (1) bekezdésének és az EK 253. cikknek a megsértésére alapított, második jogalapról

A felek érvei

- 109 A felperes másodlagosan úgy érvel, hogy a társasági adó alóli hároméves mentesség létező támogatás, és következésképpen a Bizottság a megtámadott határozattal megsértette az EK 88. cikk (1) és (2) bekezdését.

- 110 Előadja, hogy a jövedelemadó alóli mentesség megelőzte az EK-Szerződés hatálybalépését. E mentesség ugyanis az önkormányzati és különleges vállalkozások számára már a múlt század eleje óta elő van írva, és azt a 142/90 törvény szerinti társaságok javára a társasági adó alóli hároméves mentesség formájában meghosszabbították.
- 111 Érvelésének további alátámasztása érdekében a felperes a Bíróság C-44/93. sz. *Namur-Les assurances du crédit* ügyben 1994. augusztus 9-én hozott ítéletének (EBHT 1994., I-3829. o.) 33. pontjára, és az Elsőfokú Bíróság T-195/01. és T-207/01. sz., *Government of Gibraltar kontra Bizottság* egyesített ügyekben 2002. április 30-án hozott ítéletére (EBHT 2002., II-2309. o.) hivatkozik, amelyekből szerinte kitűnik, hogy a Bizottságnak meg kell vizsgálnia valamely módosított támogatási program új szempontjait. Márpedig a jelen ügyben a közszolgáltatásokkal megbízott vállalkozások tevékenységi területe nem változott. A felperes szerint ugyanis a 142/90 törvény arra irányult, hogy lehetővé tegye a helyi önkormányzatok számára saját helyi szolgáltatásaiknak az önkormányzati vállalkozásokétól eltérő jogi formában való megszervezését.
- 112 A felperes szerint a megtámadott határozatban foglalt indokolás logikátlan és ellentmondásos. Egyrésztől ugyanis a Bizottság az átruházásokat terhelő adók alóli mentesség vizsgálata keretében elismerte, hogy az önkormányzati vállalkozások és a 142/90 törvény szerinti társaságok lényegében ugyanazon gazdasági jogalanyt testesítik meg. Másrésztől a társasági adó alóli hároméves mentesség értékelése során úgy vélte, hogy a 142/90 törvény szerinti társaságok az önkormányzatoktól gazdaságilag és lényegében elkülönülő jogalanyokat jelentenek. A Bizottság a megtámadott határozatban arra következtetett, hogy a átruházásokat terhelő adók alóli mentesség nem jelent állami támogatást. Márpedig, mivel e mentesség és a társasági adó alóli hároméves mentesség feltételei azonosak voltak, a Bizottságnak meg kellett volna állapítania, hogy ez utóbbi sem jelent állami támogatást.
- 113 Továbbá az [EK 88. cikk] alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendelet (HL L 83., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 339. o.) 1. cikke b) pontjának v. alpontja kimondja, hogy egyes „intézkedéseknek egy tevékenység közösségi jog általi liberalizálását követő támogatássá válása során az ilyen intézkedések a liberalizációra megállapított időpontot követően már nem minősülnek támogatásnak [helyesen: létező támogatásnak]”. Ez azt jelenti, hogy az érintett ágazatok liberalizációjáig terjedő időszakot illetően a társasági

adó alóli hároméves mentesség nem tekinthető új támogatásnak, mivel e mentességet a versenynek ki nem tett ágazatokban vezették be.

114 Ezen okokból a felperes az indokolási kötelezettség megsértésére is hivatkozik.

115 A beavatkozó lényegében csatlakozik a felperes álláspontjához és érveléséhez.

116 A Bizottság a megtámadott határozat (86)–(91) preambulumbekkezdésére utalva vitatja ezen érvelést. Hozzáteszi, hogy a megtámadott határozatban foglalt következtetést ma megerősíti a 659/1999 rendelet végrehajtásáról szóló, 2004. április 21-i 794/2004/EK bizottsági rendelet (HL L 140., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 4. kötet, 3. o.) 4. cikke is.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

117 A Bíróság a fenti 111. pontban hivatkozott *Namur-Les assurances du crédit* ügyben hozott ítéletének 13. pontjában kimondta, hogy mind az EK 88. cikk rendelkezéseinek tartalmából, mind pedig célkitűzéseiből kitűnik, hogy az e cikk (1) bekezdése értelmében vett létező támogatásoknak kell tekinteni azon támogatásokat, amelyek az EK-Szerződés hatálybalépésének időpontja előtt léteztek, és azokat, amelyeket az EK 88. cikk (3) bekezdésében foglalt feltételekkel – ideértve az e cikknek a Bíróság által a 120/73. sz. *Lorenz*-ügyben 1973. december 11-én hozott ítélet (EBHT 1973., 1471. o.) 4–6. pontjában adott értelmezéséből eredő feltételeket is – szabályszerűen végre lehetett hajtani, míg az ez utóbbi rendelkezésben előírt bejelentési kötelezettség alá tartozó új támogatásoknak kell tekinteni a támogatások nyújtására vagy módosítására irányuló intézkedéseket, miközben a módosítások vagy létező támogatásokra, vagy a Bizottságnak bejelentett eredeti tervekre vonatkozhatnak.

118 A létező támogatásokat illetően a 659/1999 rendelet 1. cikkének b) pontja átvette és rögzítette az ítélkezési gyakorlat által kialakított szabályokat.

119 E rendelkezés értelmében létező támogatást jelent:

- i. minden olyan támogatás, amely az EK-Szerződésnek az érintett tagállamban történő hatálybalépését megelőzően már létezett;
- ii. minden engedélyezett támogatás, azaz a Bizottság vagy a Tanács által engedélyezett támogatási programok és egyedi támogatások;
- iii. minden olyan támogatás, amelyet engedélyezettnek kell tekinteni, ha a Bizottság főszabály szerint a teljes bejelentés kézhezvételét követő naptól számított, az előzetes vizsgálat lefolytatásához rendelkezésére álló két hónapon belül nem fogadott el határozatot;
- iv. minden olyan támogatás, amely tekintetében a visszatérítetésre vonatkozó tízéves jogvesztő határidő lejárt;
- v. minden olyan támogatás, amelyet létező támogatásnak kell tekinteni, mert megállapítható, hogy a hatálybalépése idején nem minősült támogatásnak, és ezt követően – a közös piac fejlődésének eredményeként, és anélkül, hogy a tagállam módosította volna – vált támogatássá. Egyes intézkedéseknek egy tevékenység közösségi jog általi liberalizálását követő támogatássá válása során az ilyen intézkedések a liberalizációra megállapított időpontot követően nem minősülnek létező támogatásnak.

- 120 Ezt követően az említett rendelet 1. cikkének c) pontja értelmében a létező támogatások bármilyen módosítását új támogatásnak kell tekinteni.
- 121 Lényegében a támogatások nyújtására vagy létező támogatások módosítására irányuló intézkedések új támogatásokat jelentenek. Különösen, amikor a módosítás magának az eredeti programnak a lényegét érinti, e program új támogatási programmá alakul. Nem lehet azonban kérdéses az ilyen lényegi módosítás, amikor az új elem az eredeti programtól egyértelműen elválasztható (a fenti 111. pontban hivatkozott Government of Gibraltar egyesített ügyekben hozott ítélet 109–111. pontja).
- 122 A jelen ügyben nem vitatott, hogy a mentesség nem tartozik a 659/1999 rendelet 1. cikkének b) pontjában említett, valamely támogatási intézkedés létező támogatásnak való tekintését lehetővé tevő második, harmadik és negyedik helyzet hatálya alá. Sőt, ezekre a felperes nem is hivatkozott.
- 123 A 659/1999 rendelet 1. cikkének b) pontjában említett első helyzetet illetően először is meg kell állapítani, hogy a társasági adó alóli hároméves mentességet a 331/93 törvényrendelet és az 549/95 törvény vezette be. 1990-ben, amikor a 142/90 törvény bevezette a helyi közszolgáltatások kezelése érdekében a helyi önkormányzatok rendelkezésére álló, szervezetet érintő jogi lehetőségek reformját, többek között a többségi köztulajdonban lévő korlátozott felelősségű társaságok létrehozásának lehetőségét, e társaságok számára nem írtak elő semmilyen jövedelemadó alóli mentességet.
- 124 Ugyanis az 1990 és a 331/93 törvényrendelet 66. cikkének 1993. augusztus 30-i hatálybalépése között létrehozott, a 142/90 törvény szerinti valamennyi társaság alá volt vetve a jövedelemadónak.
- 125 Következésképpen – ahogyan a Bizottság a megtámadott határozat (91) preambulumbeközlésében helyesen érvelt – a helyi önkormányzatokra alkalmazandó adórend-

szernak a 142/90 törvény szerinti társaságokra való kiterjesztése érdekében az olasz jogalkotónak az EK-Szerződés hatálybalépését követő több évtizeddel új jogszabályt kellett elfogadnia.

- 126 Ezenkívül, még ha el is fogadjuk, hogy az önkormányzati vállalkozások adómentességét az EK-Szerződés hatálybalépése előtt vezették be, és az 1995-ig hatályban maradt, a 142/90 törvény szerinti társaságok lényegesen különböznek az önkormányzati vállalkozásoktól. Márpedig az önkormányzati és különleges vállalkozások tekintetében fennálló adóelőnyök új kedvezményezett kategóriára – úgymint a 142/90 törvény szerinti társaságokra – történő kiterjesztése az eredeti programtól elválasztható módosítást jelent. Ahogyan ugyanis a Consiglio di Stato a 2001. szeptember 3-i 4586. sz. ítéletében megjegyezte, a 142/90 törvény szerinti társaságok és az önkormányzati vállalkozások között jogi különbségek vannak, különösen mivel az előbbiek nincsenek alávetve az utóbbiakat érintő szigorú területi korlátozásnak, és az előbbiek tevékenységi területei sokkal kiterjedtebbek. Így ahogyan a fenti 96. pontban már hangsúlyt kapott, a 142/90 törvény szerinti társaságok mind Olaszországban, mind külföldön a referenciaterületen kívül, valamint az alapító okiratukban előírt közszolgáltatástól eltérő területeken is tevékenykedhetnek, kivéve ha ez számottevő mértékben von el tőlük forrásokat és eszközöket, és ez az érintett önkormányzatnak kárt okozhat.
- 127 Következésképpen, még ha a 142/90 törvény szerinti társaságok jogok és kötelezettségek tekintetében az önkormányzati vállalkozások helyébe is léptek, a tárgyi és földrajzi tevékenységi területeiket meghatározó jogszabály lényegesen megváltozott.
- 128 Ennélfogva meg kell állapítani, hogy az 549/95 törvény 3. cikke (70) bekezdésének és a 331/93 törvényrendelet 66. cikke (14) bekezdésének együttesen értelmezett rendelkezései által bevezetett, a társasági adó alóli hároméves mentesség nem tartozik a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontja i. alpontjának hatálya alá.
- 129 A felperesnek a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontja v. alpontjára alapított második állítását illetően ki kell emelni, hogy e rendelkezés csak olyan intézkedésekre alkalmazható, amelyek végrehajtásuk időpontjában nem jelentettek támogatásokat. E tekintetben elegendő megállapítani, hogy a kérdéses intézkedést olyan időpontban

vezették be, amikor a piacok – noha nagy valószínűséggel különböző mértékben – mindenképpen ki voltak téve a versenynek. Ennélfogva meg kell állapítani, hogy a társasági adó alóli hároméves mentesség nem tartozik a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontja v. alpontjának hatálya alá.

130 Ezért nem állapítható meg az indokolási kötelezettség megsértésének fennállása. A Bizottság amiatt, hogy létezett bizonyos verseny azon ágazatokban, amelyekben a 142/90 törvény szerinti társaságok tevékenykednek, utasította el azon érvet, miszerint a kérdéses intézkedést létező támogatásnak kell tekinteni (a megtámadott határozat (82)–(85) preambulumbekézése).

131 Végül, ami egyrésről az átruházásokat terhelő adók alóli mentesség az alapján történő vizsgálata, hogy az önkormányzati vállalkozások és a 142/90 törvény szerinti társaságok lényegében ugyanazon gazdasági jogalanyt testesítik meg, másrésről pedig a társasági adó alóli hároméves mentesség az alapján történő vizsgálata közötti állítólagos ellentmondást illeti, hogy a vállalkozások e két típusa gazdaságilag és lényegében elkülönülő jogalanyokat jelent, meg kell jegyezni, hogy a Bizottság az olasz kormány által szolgáltatott információkra támaszkodva a megtámadott határozatban úgy ítélte meg, hogy az első mentességet igazolja az érintett rendszer természete és általános szerkezete. Anélkül, hogy ezen értékelés megalapozottságáról nyilatkozni kellene, ki kell emelni, hogy azon tény, hogy a Bizottság az átruházásokat terhelő adók alóli mentességet illetően esetlegesen tévedett, nem jár azzal, hogy a megtámadott határozat más részét meg kellene semmisíteni.

132 A fentiekre tekintettel meg kell állapítani, hogy a kérdéses intézkedés nem jelent létező támogatást. Ennélfogva a második jogalapot el kell utasítani.

Az EK 87. cikk (3) bekezdése c) pontjának és az EK 253. cikknek a megsértésére alapított, harmadik jogalapról

A felek érvei

- 133 A felperes előadja, hogy a Bizottság tévedett, amikor nem úgy ítélte meg, hogy a társasági adó alóli hároméves mentesség az EK 87. cikk (3) bekezdésének c) pontja értelmében a közös piaccal összeegyeztethető állami támogatás.
- 134 Előadja, hogy a társasági adó alóli hároméves mentesség lehetővé tette az érintett vállalkozások szerkezetátalakítását és a monopolisztikus piacgazdaságról a versenypiaci gazdaságra való áttérést. A Bizottságnak tehát ugyanazon érvelést kellett volna alkalmaznia, mint amelyet az önkormányzati szállítási vállalkozások társasági adó alóli mentességének eltörlését célzó átmeneti rendelkezésekről szóló 1999. november 10-i határozatában (HL C 379., 11. o.) és a Franciaország által a francia kikötői ágazat javára végrehajtani kívánt támogatási programról szóló, 1999. december 22-i 2000/410/EK határozatában (HL 2000. L 155., 52. o.) is követett. E két határozatban ugyanis az EK 87. cikk (3) bekezdése c) pontjának állami intézkedésekre való alkalmazása kizárólag a monopolrendszerrel a liberalizált rendszerre való áttérés biztosítását célozta az érintett társaságok részvénytársaságainak privatizációs eljárása révén.
- 135 A felperes úgy érvel, hogy a társasági adó alóli hároméves mentesség elfogadása nélkül a helyi önkormányzatok sosem alakították volna át önkormányzati vállalkozásaikat a 142/90 törvény szerinti társaságokká. Továbbá ezen intézkedés értelmében biztosították a hatóságok és a 142/90 törvény szerinti társaságok közötti pénzügyi viszonyok átláthatóságát, és átmeneti időszakot irányoztak elő a vállalkozások szerkezetátalakításának lehetővé tétele érdekében, anélkül azonban, hogy érintették volna a közszolgáltatás folyamatosságát. Ezenkívül a kérdéses vállalkozásokra – földrajzi és tevékenységi területeiket illetően – szigorú megszorítások vonatkoztak. Mivel a 142/90 törvény szerinti társaságok tevékenységi területei korlátozottak voltak, a társasági adó alóli hároméves mentesség igazolt volt.

136 Személyes helyzetét illetően a felperes úgy érvel, hogy az 1998-ban megvalósult privatizációja után létesítményeit alapvetően újraszervezte, és szerkezetüket átalakította, aminek előnyeiből teljes mértékben Milánó város részesült.

137 A beavatkozó lényegében csatlakozik a felperes álláspontjához és érveléséhez.

138 A Bizottság a megtámadott határozat (97) és azt követő preambulumbekzdéseire hivatkozva vitatja a jelen jogalap megalapozottságát.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

139 Először is emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság széles mérlegelési jogkörrel rendelkezik az EK 87. cikk (3) bekezdése területén (a Bíróság 310/85. sz., Deufil kontra Bizottság ügyben 1987. február 24-én hozott ítéletének [EBHT 1987., 901. o.] 18. pontja). A közösségi bíróság általi felülvizsgálatnak tehát arra kell szorítkoznia, hogy betartották-e az eljárási szabályokat és az indokolási kötelezettséget, helyesen állapították-e meg a tényeket, valamint hogy nem áll-e fenn nyilvánvaló értékelési hiba vagy hatáskörrel való visszaélés.

140 A jelen ügyben először is az indokolást illetően a megtámadott határozatból kitűnik, hogy a Bizottság az EK 87. cikk (3) bekezdésének c) pontja alapján először is a vonatkozó iránymutatás tekintetében, másodsor az említett iránymutatástól függetlenül is megvizsgálta, hogy a támogatás a közös piaccal összeegyeztethetőnek ítéltető-e. E tekintetben kifejtette, milyen okokból jutott nemleges következtetésre (a megtámadott határozat (97) és azt követő preambulumbekzdései).

141 Továbbá az ügy irataiból egyértelműen kitűnik, hogy nem teljesültek az ahhoz megkövetelt feltételek, hogy a társasági adó alóli hároméves mentesség az EK 87. cikk (3) bekezdésének c) pontjában előírt eltérésben részesüljön. A társasági adó alóli hároméves mentesség nem célozta a kedvezményezettek jövedelmezőségének helyreállítását, és nem volt nehéz helyzetben lévő vállalkozások számára fenntartva. Még ha feltételezzük is, hogy erről volt szó, semmilyen szerkezetátalakítási tervet, és semmilyen, a kérdéses támogatás nyújtásában rejlő versenytorzítások ellensúlyozását célzó intézkedést nem nyújtottak be. Márpedig az ítélkezési gyakorlat szerint a nehéz helyzetben lévő vállalkozásoknak nyújtott támogatásoknak – annak érdekében, hogy azokat az EK 87. cikk (3) bekezdésének c) pontja szerint a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítsák – koherens szerkezetátalakítási tervhez kell kapcsolódniuk, amelyet valamennyi szükséges információval be kell nyújtani a Bizottságnak (a Bíróság C-17/99. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 2001. március 22-én hozott ítéletének [EBHT 2001., I-2481. o.] 45. pontja).

142 Azon érvet illetően, miszerint a kérdéses intézkedés megkönnyítette a monopolisztikus piaczgazdaságról a versenypiaci gazdaságra való áttérést, ki kell emelni, hogy a felperes nem bizonyította, hogy a kérdéses intézkedés miért eredményezte volna a verseny erősödését. Ahogyan ugyanis már kiemelésre került, az érintett piacokat már bizonyos mértékű verseny jellemezte, tehát a kérdéses intézkedés torzíthatta a versenyt.

143 A valamely átmeneti rendszert engedélyező egyéb bizottsági határozatokkal való állítólagos ellentmondást illetően ki kell emelni, hogy a felperes által hivatkozott két határozatból kitűnik, hogy azok nem összehasonlíthatók. Ami az 1999. november 10-i határozatot illeti, – ahogyan a Bizottság helyesen érvelt – az említett ügyben az adómentesség kedvezményezettjei a saját hazai piacuk megnyitásáig nem vehettek részt referenciaterületükön kívül ajánlati felhívásokban. Ami a 2000/410 határozatot illeti, az ezen ügyben kérdéses támogatások nyújtását a meglévő felszerelések átruházását és lecserélését célzó beruházások megvalósításától tették függővé.

144 Következésképpen a harmadik jogalapot el kell utasítani.

A hátrányos megkülönböztetés tilalma és a letelepedés szabadsága elvének, valamint az indokolási kötelezettségnek a megsértésére alapított, negyedik jogalapról

A felek érvei

- 145 A felperes vitatja a hátrányos megkülönböztetés tilalma és a letelepedés szabadsága elvének a Bizottság által a megtámadott határozatban hivatkozott megsértését, és e tekintetben az indokolási kötelezettség megsértésére hivatkozik.
- 146 A felperes először is előadja, hogy meg kell különböztetni a hátrányos megkülönböztetés tilalmának általános jellegű elvét a letelepedés szabadságának elvétől, amely pedig különös jellegű. A felperes szerint a társasági adó alóli hároméves mentesség nem sérti e két elvet.
- 147 A felperes kizárja, hogy mind más tagállamok vállalkozásai, mind pedig azon olasz vállalkozások, amelyek nem valamely önkormányzati vállalkozás 142/90 törvény szerinti társasággá alakításával jöttek létre, teljesítik a társasági adó alóli hároméves mentességben való részesüléshez szükséges feltételeket. E mentességet tehát nem alkalmazták hátrányosan megkülönböztető módon az olasz vállalkozások előnyben részesítése érdekében.
- 148 A társasági adó alóli hároméves mentességben való részesülés lehetősége nem függ sem a vállalkozás honosságától, sem pedig a tagok természetétől, mivel – ahogyan a Bizottság a megtámadott határozat (121) preambulumbekkezdésében állítja – valamely vállalkozásnak a társasági adó alóli hároméves mentességre való jogosultsága kizárólag a jogi formájától (azaz attól, hogy részvénytársasággá alakított korábbi közjogi intézmény) és részvényesi szerkezetétől (attól, hogy többségi hatósági tulajdon) függ. Ezen okból a felperes a megtámadott határozat ellentmondásosságára is hivatkozik.

- 149 Továbbá azon tény, hogy a helyi közszolgáltatások közvetlen és kizárólagos működtetésével a 142/90 törvény szerinti társaságokat bízták meg az érintett helyi önkormányzatuk területén, kizárta annak lehetőségét, hogy bármely más, olasz vagy más tagállambeli vállalkozás e szolgáltatások piacára lépjen.
- 150 Ezenkívül a felperes szerint más tagállamoknak a 142/90 törvény szerinti valamely társaságban kisebbségi részesedéssel rendelkező vállalkozásai közvetetten élvezhették a társasági adó alóli hároméves mentesség előnyeit.
- 151 A hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve megköveteli továbbá, hogy különböző helyzeteket ne kezeljenek ugyanúgy. Ennélfogva, mivel a 142/90 törvény szerinti társaságok a korlátozott tevékenységi területük miatt nem voltak ugyanabban a helyzetben, mint a „rendes” társaságok, a társasági adó alóli hároméves mentesség igazolt.
- 152 A beavatkozó lényegében csatlakozik a felperes álláspontjához.
- 153 A Bizottság úgy véli, hogy a jelen jogalap nem megalapozott. E tekintetben emlékeztet arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK-Szerződésnek az EK 87. cikktől eltérő rendelkezéseit sértő állami támogatás nem nyilvánítható a közös piaccal összeegyeztethetőnek.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

154 Először is emlékeztetni kell arra, hogy az Elsőfokú Bíróság az első és harmadik jogalapot elutasította, mivel a társasági adó alóli hároméves mentesség támogatást jelent, és az EK 87. cikk (3) bekezdésében foglalt eltérésben való részesüléshez szükséges feltételek nem teljesülnek. Ennélfogva a társasági adó alóli hároméves mentesség közös piaccal való összeegyeztethetlenségének a hátrányos megkülönböztetés tilalma és a letelepedés szabadsága elvének megsértése miatti megállapítása a megtámadott határozat másodlagos indokolására vonatkozik. Következésképpen a negyedik jogalap nem fog helyt.

155 Ennélfogva a negyedik joglapot el kell utasítani.

A visszatéríttetés elrendelésének jogellenességére alapított, ötödik jogalapról

A felek érvei

156 A felperes úgy érvel, hogy a visszatéríttetés elrendelése sérti az EK-Szerződést és az annak alkalmazására vonatkozó jogi szabályokat. A felperes szerint a megtámadott határozatban a Bizottság feltétel nélkül és általánosan elrendelte, hogy az Olasz Köztársaság térítse vissza mindazon előnyt, amelyben a 142/90 törvény szerinti valamennyi társaság részesült, noha a Bizottság elismerte annak lehetőségét, hogy bizonyos támogatások – anélkül, hogy azokat azonosította volna – az EK-Szerződéssel összeegyeztethetők. A megtámadott határozatban ugyanis a Bizottság fenntartotta annak lehetőségét, hogy bizonyos konkrét esetek a *de minimis* szabály hatálya alá tartoznak, vagy a kedvezményezett helyzete alapján létező támogatásoknak tekintendők, vagy az adott eset sajátos okai miatt a közös piaccal összeegyeztethetők.

157 A megtámadott határozat tehát két szempontból is jogellenes: egyrészt, mert a Bizottság elrendeli az EK-Szerződéssel adott esetben összeegyeztethető támogatások visszatéríttetését, másrészt pedig, mert annak meghatározására kötelezi az Olasz Köztársaságot, hogy mely konkrét intézkedések jelentenek támogatásokat. A Bizottság által nyújtandó együttműködés nem orvosolhatja a jelen ügyben a visszatéríttetési eljárásból eredő bizonytalanságokat.

158 A beavatkozó csatlakozik a felperes álláspontjához.

159 A Bizottság elutasítja a felperes azon állítását, miszerint valamely támogatási programnak az egyedi alkalmazási esetek részletes elemzése nélküli elvont értékelése nem eredményezheti a visszatéríttetés elrendelését.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

160 Ahogyan arra az Elsőfokú Bíróság a fenti 89. pontban emlékeztetett, az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság valamely támogatási program esetében a program jellemzőinek vizsgálatára szorítkozhat.

161 Az ítélkezési gyakorlatból az is következik, hogy valamely támogatási programra vonatkozó nemleges határozatnak nem kell elemzést tartalmaznia az e program alapján egyedi esetekben nyújtott támogatásokról. Csak a támogatások visszatéríttetésének szakaszában lesz szükséges minden egyes érintett vállalkozás egyedi helyzetének vizsgálata (a fenti 89. pontban hivatkozott Olaszország kontra Bizottság ügyben 2002. március 7-én hozott ítélet 91. pontja).

- 162 Ezt követően emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a jogellenes támogatás visszatéríttetés útján történő megszüntetése, valamint adott esetben a kamatainak megfizetése a támogatás közös piaccal való összeegyeztethetlensége megállapításának logikus következménye (a fenti 91. pontban hivatkozott Tubemeuse-ügyben hozott ítélet 66. pontja, a C-169/95. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügyben 1997. január 14-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-135. o.] 47. pontja és a C-110/02. sz., Bizottság kontra Tanács ügyben 2004. június 29-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-6333. o.] 41. pontja).
- 163 E tekintetben ki kell továbbá emelni, hogy ezen ítélkezési gyakorlat mind az egyedi támogatásokra, mind pedig a támogatási program keretében kifizetett támogatásokra alkalmazandó.
- 164 A támogatási program általános és elvont elemzése azonban nem zárja ki, hogy valamely egyedi esetben az e program alapján nyújtott összeg kikerüljön az EK 87. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom hatálya alól például azért, mert az egyedi támogatás-nyújtás a *de minimis* szabályok hatálya alá tartozik. E megfontolás ad magyarázatot a megtámadott határozat (72), (85) és (126) preambulumbekkezdésében foglalt fenntartásokra.
- 165 A nemzeti hatóságok szerepe – amikor a Bizottság valamely támogatást a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánító határozatot hoz – valóban e határozat végrehajtására korlátozódik, és e hatóságok e tekintetben semmilyen mérlegelési mozgástérrel nem rendelkeznek (a Bíróság 78/76. sz. Steinicke & Weinlig ügyben 1977. március 22-én hozott ítéletének [EBHT 1977., 595. o.] 10. pontja). Ez azonban nem zárja ki, hogy a nemzeti hatóságok az említett határozat végrehajtása során e fenntartásokat figyelembe vegyék. Következésképpen a felperes érvelésével ellentétben a Bizottság csupán az EK 87. cikk értelmében vett támogatások, nem pedig azon összegek visszatéríttetését rendeli el, amelyek – noha a kérdéses program címén fizették ki azokat – nem képeznek támogatást, vagy pedig létező vagy a közös piaccal összeegyeztethető támogatást képeznek valamely csoportmentességi rendelet, a *de minimis* szabályok vagy a Bizottság egyéb határozata értelmében.
- 166 Ezután, ami a megtámadott határozat amiatti állítólagos jogellenességét illeti, hogy az Olasz Köztársaság köteles meghatározni, mely konkrét intézkedések jelentenek támogatásokat, ki kell emelni, hogy a támogatás fogalma jogi jellegű, és objektív elemek alapján értelmezendő. E tekintetben az illetékes hatóság az EK 87. cikk (1) bekezdésének

alkalmazásakor nem rendelkezik mérlegelési mozgástérrel. Sőt, a nemzeti bíróság hatáskörrel rendelkezik a támogatás és a létező támogatás fogalmainak értelmezésére, és nyilatkozhat az adott esetek esetleges sajátosságairól, szükség esetén előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéssel fordulva a Bírósághoz.

¹⁶⁷ Ráadásul, a felperes azon állításának elfogadása, miszerint valamely támogatási programnak az egyedi alkalmazási esetek részletes elemzése nélküli elvont értékelése nem eredményezheti a visszatéríttetés elrendelését, rendszeresen kizárná a jogalap nélkül kifizetett támogatások visszatéríttetésének lehetőségét, és így az EK 87. és az EK 88. cikket megfosztaná értelmétől. Ilyen esetben a Bizottság – a támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségének értékelésére hatáskörrel rendelkező egyetlen hatóság – számára lehetetlen lenne, hogy a támogatási programok számos alkalmazási esetét megvizsgálja.

¹⁶⁸ A fentiek összességéből tehát az következik, hogy az ötödik jogalapot el kell utasítani.

¹⁶⁹ A fenti megfontolások összességére tekintettel a keresetet el kell utasítani.

A költségekről

¹⁷⁰ Az eljárási szabályzat 87. cikkének 2. §-a alapján az Elsőfokú Bíróság a pereszes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Mivel a felperes pereszes lett, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell a költségek viselésére.

- 171 Az eljárási szabályzat 87. cikke 4. §-ának harmadik bekezdése alapján a beavatkozó maga viseli saját költségeit.

A fenti indokok alapján

AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG (kibővített nyolcadik tanács)

a következőképpen határozott:

- 1) Az Elsőfokú Bíróság a keresetet elutasítja.**
- 2) Az AEM SpA viseli saját, valamint a Bizottság költségeit.**
- 3) Az ASM Brescia SpA maga viseli saját költségeit.**

Martins Ribeiro

Šváby

Papasavvas

Wahl

Dittrich

Kihirdetve Luxembourgban, a 2009. június 11-i nyilvános ülésen.

Aláírások